DOI: 10.58242/millifolklor.1727115

KAN TURALI SENDROMU: FRANSA'DA GÖÇMEN TÜRK EVLİLİKLERİ VE "İTHAL DAMAT" OLGUSU*

The Kan Turalı Syndrome: Marriages Among Turkish Immigrants in France and the Phenomenon of "Imported Groom"

Ferya ÇALIŞ MİNKAN**

ÖZ

Dede Korkut hikâyelerinden biri olan "Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı"nın baş kahramanı olan "Kan Turalı" karakterinden hareketle M. Öcal Oğuz tarafından önerilen ve kamuoyuna ilk kez 2023 yılında *Kan Turalı sendromu* olarak duyurulan kavram, bu çalışmanın kuramsal hareket noktasını oluşturmaktadır. Bu kavram; erkeğin, birey olarak kimliğini oluşturması ile güçlü kadın figürü karşısında, eril kimliğini sorgulamasını, kimlik krizini aşmasını kapsayan iki kez erginlenme sürecinden geçmesini ifade eder. Oğuz'un "Kan Turalı Sendromu" olarak kuramlaştırdığı fikirden hareketle bu çalışmada, Fransa'daki göçmen Türk topluluğunda gözlemlenen ithal damat olgusu incelenmektedir. Bu çalışma hem teorik bir kavramsallaştırma sunmakta hem de sahadan örneklerle "Kan Turalı Sendromu" kavramını somutlaştırmayı, halk bilimi ve psikoloji, etnopsikoloji, etnopsikiyatri gibi disiplinlerarası çalışmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, metodolojik ve kavramsal olarak Fransız etnopsikiyatri ekolüyle uyumlu bir çerçevede konumlanmaktadır. Çalışmanın merkezinde yer alan "Kan Turalı Sendromu" kavramı, klinik psikiyatride kullanılan bir hastalık tanısı olarak değil; etnopsikoloji ve etnopsikiyatri geleneği içinde, kültürel ve psikososyal örüntüleri anlamaya yönelik analitik bir çerçeve olarak kullanılmaktadır. Nitel veri toplama yöntemine dayanan, saha araştırmasına dayalı olarak yürütülen araştırma kapsamında derinlemesine gözlem ve Fransa'da yaşayan göçmen Türklerle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Fransa'daki göçmen Türk topluluğunda ithal damat olgusunun "Kan Turalı Sendromu" üzerinden analiz edilmesinin nedeni; eş seçim süreci, kültürel yas yaşayarak kimliklerini konumlandırmalarını içeren ilk erginlenme süreci ile evlilik sonrasında ortaya çıkan çatışmaların ikinci bir erginlenme sürecini gerektirdiği durumlarda gözlenen davranış örüntülerinin, Kan Turalı boyundaki erginlenme, karşılıklı dönüşüm örüntüleriyle benzerlik göstermesidir. Çalışmada, ithal damatların eşlerinin kültürel, dilsel ve hukuki güçleri karşısında yaşadıkları aşağılanma duygusu, kişilik çözülmesi ve zaman zaman şiddete varan davranışları incelenmektedir Göçmen Türk kadınların ekonomik ve kültürel olarak daha güçlü konumda olduğu bu evliliklerde, erkeklerin sıklıkla bir kimlik krizi yaşadığı gözlemlenmektedir. Oğuz, Kan Turalı'ının ilk erginlenmesini Selcen Hatun'la evlenebilmesi için sırasıyla üç hayvan olan boğa, deve, aslanı yenerek fiziksel gücünü ispat etmesi olarak vurgular. Kan Turalı'nın ikinci sınavı evleneceği kadının kendinden üstün olması dileğiyle yüzleşmesidir. Kıskançlık, erkeklik gururu gibi olumsuz duygulardan arınması ve Selcen Hatun'u takdir etmesi onun ikinci erginlenmesidir. İthal damadın ilk erginlenmesi için üç durumu aşması gerekir: Ekonomik olarak bağımsız olmalı, dili öğrenip refakatçı eşe ihtiyaç duymamalı, kimliğini konumlandırıp anlam kaybı yaşadığı unsurları ortadan kaldırmalıdır. İthal damadın bu üç durumu başarıyla aşması, "*kültürel yas*"ı atlatma evresi olarak değerlendirilebilir. İthal damadın ikinci erginlenmesi de eşinin kendinden üstün özelliklere sahip olmasını kabullenmesiyle "eril kimlik" ile olan yüzleşme sürecini tamamlamasıdır. İthal damadın eşi de, Selcen Hatun'un kibirlenme karşısındaki iç çatışması gibi erginlenme sürecini tamamlamaktadır. Fransa'daki "ithal damat" olgusu, Kan Turalı Sendromu'nun günümüzde karşılık bulabileceği örneklerden yalnızca biri olarak değerlendirilmektedir. "Kan Turalı Sendromu" kavramının; kadının ekonomik, kültürel, akademik, meslekî ya da başka alanlarda üstün konumda olduğu farklı toplumsal ve ilişkisel örneklerde de erginlenme süreçleri ve bu süreçlerin tamamlanamamasının sonuçlarını anlamaya, yorumlamaya, yeni çalışmalara imkân sunacağı öngörülmektedir. Özellikle eril kimlik ile kadınların değişen toplumsal konumları arasındaki çatışmaların şiddete varabilen sonuçları, bu bağlamda ele alınabilecek önemli araştırma alanlarından biridir.

Anahtar Kelimeler

Kan Turalı Sendromu, ithal damat, kültürel yas, etnopsikoloji, etnopsikiyatri.

---

* Geliş Tarihi: 25 Haziran 2025 – Kabul Tarihi: 10 Eylül 2026

Çalış Minkan, Ferya. "Kan Turalı Sendromu: Fransa'da Göçmen Türk Evlilikleri ve "İthal Damat" Olgusu", *Millî Folklor* 151 (Güz): 60-72

** Dr., Yunus Emre Enstitüsü, Okutman, Paris/ Fransa, feryacalis@hotmail.com ,ORCID ID:0000-0002-6806-0953.

ABSTRACT

The concept of the "Kan Turalı Syndrome," proposed by M. Öcal Oğuz on the basis of the character of Kan Turalı, the protagonist of the Dede Korkut story "Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı," and introduced to the public for the first time in 2023, constitutes the theoretical point of departure of this study. The concept refers to a two-stage process of initiation through which the man first constructs his identity as an individual and subsequently questions his masculine identity in the face of a powerful female figure, thereby overcoming an identity crisis. Drawing on Oğuz's theorization of the "Kan Turalı Syndrome," this study examines the phenomenon of the "imported groom" observed within the Turkish immigrant community in France. The study aims both to contribute a theoretical conceptualization and to substantiate the concept of the "Kan Turalı Syndrome" through examples from the field, thereby contributing to interdisciplinary scholarship in folklore, psychology, ethnopsychology, and ethnopsychiatry. Methodologically and conceptually, the study is situated within the French ethnopsychiatric tradition. The "Kan Turalı Syndrome," which constitutes the central concept of the study, is not employed as a disease diagnosis used in clinical psychiatry, but rather as an analytical framework within the traditions of ethnopsychology and ethnopsychiatry for understanding cultural and psychosocial patterns. Based on qualitative data collection and field research, the study employs in-depth observation and in-depth interviews with Turkish immigrants living in France. The phenomenon of the "imported groom" is analyzed through the "Kan Turalı Syndrome" because the behavioral patterns observed in cases involving the process of spouse selection, the first stage of initiation encompassing the process of repositioning one's identity through cultural bereavement, and conflicts emerging after marriage that require a second stage of initiation display similarities to the patterns of initiation and mutual transformation found in the Kan Turalı narrative. The study examines the feelings of humiliation, personality disintegration, and, at times, behaviors escalating to violence experienced by imported grooms in response to the cultural, linguistic, and legal power of their wives. In marriages in which Turkish immigrant women occupy relatively stronger economic and cultural positions, men are frequently observed to experience an identity crisis. Oğuz conceptualizes Kan Turalı's first initiation as his demonstration of physical strength by defeating three animals—a bull, a camel, and a lion—in order to marry Selcen Hatun. Kan Turalı's second test involves confronting the possibility that the woman he is to marry may be superior to him. Overcoming negative emotions such as jealousy and masculine pride and appreciating Selcen Hatun constitute his second stage of initiation. The first stage of initiation for the imported groom requires overcoming three conditions: achieving economic independence, learning the language so as not to require his wife's assistance as an intermediary, and repositioning his identity while eliminating elements associated with a loss of meaning. Successfully overcoming these three conditions may be regarded as a stage of overcoming "cultural bereavement." The second stage of initiation for the imported groom similarly involves confronting his masculine identity by accepting that his wife possesses qualities superior to his own. The wife, too, completes a process of initiation, analogous to Selcen Hatun's inner conflict in confronting her own pride. The phenomenon of the "imported groom" in France is regarded as only one of the contemporary contexts in which the Kan Turalı Syndrome may find resonance. It is anticipated that the concept of the "Kan Turalı Syndrome" may also provide an opportunity for future studies to understand and interpret the consequences of incomplete initiation processes in different social and relational contexts in which women occupy superior positions in economic, cultural, academic, professional, or other domains. In particular, the relationship between conflicts surrounding masculine identity and women's changing social positions, including outcomes that may escalate into violence, constitutes an important area for further research.

Keywords

Kan Turalı Syndrome, imported groom, cultural bereavement, ethnopsychology, ethnopsychiatry.

Giriş

Psikoloji, psikiyatri ve etnopsikoloji literatüründe sendrom adlandırmaları tarihsel olarak iki temel epistemolojik yoldan ortaya çıkmaktadır. Birinci yol, belirli semptomların birlikte ve süreklilik arz edecek biçimde gözlemlenmesine dayanan teknik ve tanımlayıcı adlandırmalardır. İkinci yol ise, belirli bir davranışsal ve duygusal örüntünün, kültürel bellekte yer etmiş anlatı, mit ya da edebî figürler aracılığıyla metaforik olarak kavramsallaştırılmasıdır. Bu ikinci yol, bilim dışı bir yaklaşım değil; aksine psikopatoloji ve kültürel psikoloji tarihinin köklü ve yerleşik bir geleneğidir. Othello Sendromu, Peter Pan Sendromu, Don Juanizm ya da Alice Harikalar Diyarında Sendromu gibi adlandırmalar, edebî metinlerin kendisini tanı olarak değil, bu metinlerde yoğunlaşan ve tekrar eden psikolojik-davranışsal örüntüleri metaforik bir çerçeveyle

adlandırmayı amaçlamaktadır. Metafor, karmaşık ve doğrudan gözlemlenemeyen içsel süreçlerin adlandırılmasını, paylaşılmasını ve bilimsel olarak tartışılabilir hâle gelmesini sağlar.

"Kan Turalı Sendromu", Öcal Oğuz (2023) tarafından önerilen ve Dede Korkut Hikâyelerinden hareketle geliştirilen bir kavramsallaşmadır. Oğuz "Kan Turalı Sendromu" ifadesinde "sendrom" kavramını tıbbi bir hastalık kümesinden çok, bir olgunun sonucu olarak "belirge" anlamıyla kullandığını belirtmektedir (2023). Kan Turalı Hikâyesi, bireysel bir kahramanlık hikâyesinden öte, erkeklik, güç, evlilik ve toplumsal kabul süreçlerine ilişkin normatif bir davranış modelini temsil eder. Dolayısıyla "Kan Turalı Sendromu" kavramsallaştırması, bir edebî ya da folklorik figürün doğrudan psikiyatrik tanıya dönüştürülmesi değil; bu figür etrafında kristalize olan davranışsal ve psikolojik örüntülerin analitik bir metafor aracılığıyla adlandırılmasıdır. Hikâyelerde Kan Turalı, kendisine denk hatta üstün bir eş ararken, bu tercihi sonucunda bir kimlik ve kıskançlık krizi yaşamış, ancak bu krizi aşarak erginlenmiştir. Kan Turalı'nın ve Selcen Hatun'un ilişkisi, sadece kahramanlık değil, aynı zamanda psikolojik uyum ve bireysel gelişim sürecini de içeren çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Bu anlatı örüntüsünün, günümüz göçmen erkeklerinin yaşadığı kimlik krizleriyle benzeştiği gözlemlenmektedir. Özellikle, Fransa'daki göçmen Türk kadınların görece avantajlı konumları—dil bilgisi, oturum statüsü, ekonomik bağımsızlık—karşısında, ithal damatların yaşadığı yetersizlik hissi, kültürel uyum problemleri ve eril kimlik sorgulaması bu sendromun çağdaş bir görünümünü yansıtmaktadır. Evlilik yoluyla yurtdışına göç eden, ithal damat olarak konumlandırılan erkeklerin çoğunluğunda başta eş seçiminde -kendisinin dış ülkeye gitmesini ve orada yaşamasını sağlayacak hak ve imkânlara sahip olan, yabancı dili iyi bilen- kendinden daha üstün niteliklere sahip bir kadın istedikleri ve evlilik sonrası Kan Turalı ve Selcen Hatun ilişkisinde olduğu gibi eşi ile birlikte kendi iç dünyalarında kimlik çatışması süreçlerinden geçtiği tespit edilmiştir.

Günümüz göç hareketleri yalnızca ekonomik değil; toplumsal, kültürel ve toplumsal cinsiyet temelli birçok dönüşümü beraberinde getirmektedir. Bu dönüşümlerden biri de göçmen kadınların eş seçimindeki artan etkinliği ve bu tercihler sonucunda yaşanan evlilik dinamikleridir. "Avrupa'da göçmen Türk nüfusu Almanya'dan sonra en çok Fransa'da bulunmaktadır" (Canat 2021: 11-13). Konu, Fransa'daki ithal damatlar ve eşleri olan Fransa'da yetişmiş kadınlar üzerine sınırlandırılmıştır. Çalışmada, "ithal damat" olarak tanımlanan bireylerin deneyimleri, nitel görüşmeler aracılığıyla belgelenmiş; geleneksel erkeklik normları, kültürel geçiş süreçleri ve çiftler arası güç ilişkileri bağlamında değerlendirilmiştir.

Bu çalışma, metodolojik ve kavramsal olarak Fransız etnopsikiyatri ekolüyle uyumlu bir çerçevede konumlanmaktadır. Çalışmanın merkezinde yer alan "Kan Turalı Sendromu" kavramı, klinik tanı üretme amacı taşımamakta; evlilik, kültürel bilinçdışı, kolektif anlatılar ve göç bağlamında yeniden üretilen psikososyal örüntüleri anlamaya yönelik bir yorumlayıcı zemin sunmaktadır. Bu ayrım, çalışmanın kuramsal duruşu açısından belirleyicidir. Çalışmada Kan Turalı Hikâyesi birebir benzetme amacıyla kullanılmamaktadır. Etnopsikiyatri geleneğinde metaforlar, anlatının tüm unsurlarını aynen taşımak için değil; kültürel bilinçdışını ve tekrar eden psikososyal örüntüleri görünür kılmak için kullanılır. Buradaki odak, anlatıda yer alan "üstünlük", "erginlenme" ve "evlilik sonrası kimlik gerilimi" gibi temaların güncel bağlamda yeniden yorumlanmasıdır.

Yöntem

Bu araştırma, nitel yöntem çerçevesinde yapılandırılmıştır. Fransa'da yaşayan yirmi bireyle, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların bir bölümü evlilik yoluyla Fransa'ya göç etmiş "ithal damat" konumundaki Türk erkekleri, bir bölümü ise bu kişilerle evli ya da bu kişilerden boşanmış olan göçmen Türk kadınlardır. Görüşmeler, gönüllü katılım esasına göre gerçekleştirilmiş ve anonimleştirilmiş, müstear ad kullanılmıştır. Görüşme verileri, "Kan Turalı Sendromu" çerçevesinde, bireylerin kendilik anlatıları ile Dede Korkut'taki anlatısal yapı arasında tematik eşleşmeler temelinde analiz edilecektir.

1. Erginlenmenin Eşiğinde Kan Turalı Sendromu Nedir?

Erginlenme (inisiyasyon), bireyin önceki toplumsal, ruhsal veya varoluşsal durumundan ayrılarak yeni bir statüye kabul edilmesini sağlayan törensel, sembolik ve öğretisel bir süreçtir. Halkbilimi ve antropoloji literatüründe erginlenme, yalnızca biyolojik olgunlaşma değil; aynı zamanda kültürel, toplumsal ve ruhsal bir yeniden doğuş biçimi olarak değerlendirilir. Arnold Van Gennep, *Geçiş Ritleri* adlı klasik çalışmasında, bireyin yaşamında bir statüden diğerine geçişini düzenleyen ritüelleri "geçiş törenleri" olarak kavramsallaştırır. Van Gennep'e göre her erginlenme süreci üç evreden oluşur: ayrılma (séparation), geçiş / eşik (liminalité) ve katılma (agrégation). Bu evreler, bireyin eski konumundan ayrılıp toplumsal yeniden doğuşla sonuçlanan sembolik bir hareket dizisini oluşturur (Van Gennep 2016: 45). Mircea Eliade ise erginlenmeyi, "inisiye olacak öznenin dinsel ve toplumsal statüsünü kökten değiştirmeyi amaçlayan sözlü öğreti ve ayinlerin tümü" olarak tanımlar (Eliade 2022: 27). Eliade'ye göre bu dönüşüm, bireyin eski benliğinin sembolik ölümünü ve toplumsal düzen içinde yeniden doğuşunu simgeler. Victor Turner, erginlenme sürecini "eşik" (liminal) deneyimi kavramı üzerinden açıklayarak, bireyin toplumsal kimliğinden sıyrıldığı ve toplumun biçim verici gücü tarafından yeniden yoğrulduğu dönüştürücü bir alan olduğunu vurgular (Turner 2020: 104). Joseph Campbell ise kahramanın mitolojik yolculuğunu bir erginlenme süreci olarak yorumlar: "Kahraman, eşiği geçtikten sonra olağanüstü bir dünyada bir dizi sınavdan geçer ve bu sınavlar sonucunda yeniden doğar" (Campbell 2013: 179). Bu genel kuramsal çerçevenin Türk halkbilimi araştırmalarındaki karşılığına bakıldığında, Dede Korkut Hikâyelerinde erginlenme ve toplumsal statü değişiminin özellikle alplığa geçiş ve erişkinler topluluğuna katılma bağlamında ele alındığı görülmektedir. Ali Duymaz, Dede Korkut Kitabı'ndaki hikâyelerin doğum, ergenliğe geçiş veya topluma katılma, düğün ve ölüm gibi insan hayatındaki temel geçişlerle paralellik gösteren bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda erişkinler topluluğuna katılma, bireyin doğumla tamamlanmayan toplumsal varlığının yeni bir statü kazanması anlamına gelmektedir (Duymaz 1998: 39-50). Duymaz'ın bu yaklaşımı, Dede Korkut anlatılarındaki kahramanlık sınavlarının yalnızca bireysel başarı göstergeleri olmadığını; bireyin toplumsal olarak tanınmasını ve yeni bir konuma geçmesini sağlayan geçiş süreçleri olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Dede Korkut anlatılarında erginlenme, yalnızca alplığa geçişle sınırlı değildir. Özçelik ve Başkök'ün Uruz örneği üzerinden yaptıkları çalışmada da erginlenme, bireyin yaşam boyunca edindiği deneyimlerin ve karşılaştığı sınamaların sonucunda belirli bir toplumsal ve kişisel olgunluğa ulaşması olarak ele alınmaktadır. Uruz'un çocukluktan yetişkinliğe ve babasının yerini alabilecek bir konuma geçişi, karşılaştığı çeşitli zorluklar ve bu zorluklardan edindiği deneyimler üzerinden gerçekleşmektedir (Özçelik ve Başkök 2020: 195-216). Böylece Dede Korkut anlatılarında sınama, deneyim, toplumsal kabul ve statü değişimi arasında doğrudan bir ilişki kurulmaktadır.

Psikolojik sendromlar, bireyin bilişsel ve duygusal süreçlerini etkileyen özel durumları tanımlayan kavramlardır. Mitoloji ve edebiyat, psikolojide bazı sendromları anlamlandırmada güçlü birer metaforik çerçeve sunmaktadır. Türk destan geleneğinin en önemli eserlerinden biri olarak görülen Dede Korkut Hikâyeleri, bireyin psikolojik yapısını, toplumla olan ilişkisini ve kahramanlık ideallerini yansıtan zengin bir anlatı sunar. Bu hikâyelerden biri olan Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi hem kahramanlık hem de bireysel psikoloji açısından dikkat çekici unsurlar barındırır[1]. Dede Korkut'un "Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı" hikâyesinde işlenen anlatı dizgesi, evlilik sürecindeki bireysel dönüşümlerin destansı bir prototipini sunmaktadır. Öcal Oğuz'un "Kan Turalı Sendromu" olarak kuramlaştırdığı biçimiyle: "Bu hikâyede hem Kan Turalı hem de Selcen Hatun için iç içe geçmiş erginlenme sınavları vardır. Evlilik için fiziken ergen olmak değil; geçilen sınavlarla ruhen ve kalben de erginlenmek gerekmektedir." (Oğuz 2023).

Dede Korkut Kitabı'nın "Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı" hikâyesinde Kan Turalı, kendinden güçlü bir kızla evlenmek ister: "Ben yerimden kalkmadan o kalkmış olsun; ben atıma binmeden o binmiş olsun; ben düşman üstüne varmadan o varmış olsun." Babasının bulduğu Trabzon tekfurununn kızı Selcen Hatun, güzelliği ve yiğitliğiyle tanınır. Onunla evlenebilmek için kara boğa, aslan ve buğrayı yenen Kan Turalı, Selcen Hatun'la birlikte yola çıkar. Ancak kızını geri almak isteyen tekür ordu gönderir; Kan Turalı uyurken Selcen Hatun savaşır ve onu kurtarır. Bu olaydan sonra Kan Turalı, bir kadın tarafından kurtarılmış olmayı içine sindiremez ve Selcen Hatun'u öldürmek ister. İkisi arasında bir mücadele yaşanır; sonunda birbirlerini sınadıklarını söylerler ve barışırlar. Oğuz'a dönerek düğünlerini yaparlar.[2] Hikâye Kan Turalı'nın fiziksel güçten içsel olgunluğa geçiş sürecini tamamlamasıyla son bulur. "Bu âdeta bir sadakat sınavıdır. Kan Turalı, Selcen Hatun'un gücünün ve hünerinin kendinden aşağı olup olmadığını sınamanın yanı sıra kendisine sadakatini de test etmektedir. Aynı zamanda Oğuz içinde kendi alplığına hâlel gelmemesi için de çabalamaktadır" (Duymaz 1999: 372-373). Öcal Oğuz'un (2023) anlatımıyla halk kültürünün önemli metinlerinden biri olan "Kan Turalı" hikâyesi; kadın ve erkeğin birlikte sınandığı, ancak bu sınavdan başarıyla çıkmanın sadece fiziksel değil, duygusal ve zihinsel bir "erginlenme" sürecine bağlı olduğunu ortaya koyar:

> Bu hikâyede hem Kan Turalı hem de Selcen Hatun için iç içe geçmiş erginleme sınavları vardır. Kan Turalı, zorlu yolları, düşman dolu illeri aşarak Trabzon'a varmakla ve arenada silahsız olarak üç azgın hayvanı yenmekle, bugüne kadar kimsenin elde edemediği bir başarıyı elde etmiş ve yiğitlik yönünden erginlenme sınavını başarıyla vermiştir.
>
> Kan Turalı'nın ikinci sınavı evleneceği kadının kendinden üstün olması dileğiyle yüzleşmesidir. Kıskançlık, erkeklik gururu gibi olumsuz duygulardan arınması ve Selcen Hatun'u takdir etmesi onun ikinci erginlenmesidir. Aynı şekilde Selcen Hatun da düşman üstüne Kan Turalı'dan önce gitmekle, düşmanı yenmekle ve Kan Turalı'yı da düşmandan kurtarmakla kendisinden beklenen yiğitlik sınavını vermiş ve erginlenmiştir. Onun ikinci erginlenmesi ise; bu başarıdan böbürlenmemesi ve "baş börksüz olur; börk başsız olmaz" diyerek erkeğini yüceltmesi sırasında gerçekleşir.

Kan Turalı, hem dış dünyadaki düşmanlarla hem de kendi iç dünyasındaki korkularla savaşan bir kahramandır. Onun psikolojik yapısı, geleneksel kahramanlık anlatılarında görülen cesaret, korkusuzluk ve fiziksel güç unsurlarının yanı sıra, bireyin kendi içsel dünyasıyla yüzleşme sürecini de barındırır. Duymaz'a göre, Kan Turalı'nın esas macerası evlilik üzerine kurulmuştur (1999:363). "Dede Korkut dilinden destan söyleyen ozan,

evlilik için erkeğin de kadının da erginlenmesini şart koşuyor. Bu destanın belki de en görkemli yanı ve bugüne en güçlü mesajı, her iki gencin de iki kere sınava tabi tutulması ve iki kere erginlenmesidir" (Oğuz 2023). Kan Turalı'nın bir kahramandan çok, kendini gerçekleştirmeye çalışan bir birey olduğu sonucuna varılabilir. Bu yönüyle, Dede Korkut Hikâyeleri yalnızca bir destan değil, aynı zamanda insan psikolojisini yansıtan bir edebî miras olarak değerlendirilebilir.

> Bu destan günümüz açısından yorumlanacak olursa erkeklerin birinci erginlenmesi, toplumun onayladığı bir işe sahip olmak veya bu alanda görünür bir başarı elde etmiş olmaktır. İkinci erginlenme ise bir kadının gönlüne girebilmek, onunla insani diyalog kurabilmek ve en önemlisi varlığından ve başarısından gurur duyabilmektir. Günümüz kadınlarının da birinci erginlenmesi, gerektiğinde erkeğinin de önüne geçebilen bir yetkinliğinin, yeterliliğinin veya başarısının olmasıdır. Kadının ikinci erginlenmesi ise gönül düşürdüğü erkeği, kendi meziyet ve becerilerini yüze vurarak söze dökerek ezmemesidir (Oğuz 2023).

Bu çerçevede erginlenme, hem bireysel hem toplumsal düzeyde kimliğin yeniden inşası anlamına gelir. Halk anlatılarında kahramanın sınavlar, ayrılıklar ve yeniden doğuşlarla biçimlenen yolculuğu, tıpkı toplumsal yaşamda erginlenme ritüellerinin işlevi gibi, bireyin bir kimlikten diğerine geçişini temsil eder. Bu bakımdan erginlenme kavramı, Kan Turalı anlatısındaki dönüşümün yanı sıra, modern evlilik ve göç deneyimlerinde bireyin karşılaştığı psikososyal dönüşümleri anlamlandırmak için de açıklayıcı bir çerçeve sunmaktadır. Bu süreç, Kan Turalı Sendromu bağlamında ithal damadın Fransa'daki göçmen Türk toplumunda geçirdiği psikososyal dönüşümün de alegorik bir karşılığı olarak okunabilir.

2. Göç, Evlilik Türleri ve İthal Damat

1960'lı yıllardan sonra dış göçte artış görülmüştür. Türkiye'den Batı Avrupa'ya 1980'li yıllarda "aile birleşimi" yoluyla yurt dışına göç eden ailelerin çocuklarının, 1990'lı yıllardan itibaren evlenmeye başlamaları, Avrupa'ya gelen ikinci tip bir göçmen kuşağının oluşmasını sağlamıştır (Irmak ve Taş 2012: 247). Türkler gelini ve damadını memleketten getirmek suretiyle çocuklarını evlendirmeye başlamışlardır. Bu evlilik tipi; Batı Avrupa Türk toplumunda "millî damat", "ithal damat" ve "ithal gelin" olgusunun ortaya çıkmasına neden olmuştur (Irmak 2017: 246). İthal damat: "Avrupa'da doğmuş ya da yetişmiş göçmen Türk bir kadın ile Türkiye'de büyümüş Türk bir erkeğin evlenmesi sonucu, kadının yaşadığı ülkeye göç eden erkek. Avrupa'da yaşayan göçmen Türk toplumunun evlilik yoluyla Avrupa'ya gelen erkeğe yüklediği sosyal statü, adlandırma, konumlandırılmış kimlik" (Çalış Minkan 2024:10). Eşya için kullanılan ithal terimi, Batı Avrupa'daki Türk toplumunda insan için kullanılarak kavramlaşır.

Evrensel anlamda genel kabul gören, "oturulan yere göre evlilik türleri" sınıflandırması şu şekildedir: a. Matrilokal: Erkeğin kadının ailesinin evinde oturması (iç güveyliği), b. Patrilokal: Kadının erkeğin ailesinin evinde oturması c. Neolokal: Kadın ve erkeğin ailelerinden ayrılarak ayrı ev açmalarıdır. İthal damat kavramının ortaya çıkış temeli göç merkezli olduğundan, "oturulan yere göre evlilik" sınıflandırmasından yola çıkmak kavramları ve etkilerini daha anlaşılır kılacaktır. Türk aile yapısı ataerkil olduğundan patrilokal evlilik biçimine yatkındır. Türkiye'den Avrupa'ya gelin getirildiğinde patrilokal evlilik biçimi gerçekleşmişken, damat getirildiğinde matrilokal evlilik biçimine dönüştüğü görülür. Daha çok Anadolu kırsalından göç eden ve geleneklerinde patrilokal evlilik biçimi kabul gören bir Türk toplumu ve damatlar için bu dönüşüm farklı sonuçlar doğurmaktadır. "Evlilik ve yerleşim kuralının tersine dönmesi, bireyin köken bağlamında inşa ettiği kişiliğini siler" (Taş 2014:135). Türkiye'de birey olduğunu kanıtlamış, meslek sahibi olmuş ilk erginlenmesini tamamlamış biri, Fransa'ya

evlilik yoluyla geldiğinde içine geldiği Türk toplumu nazarında artık sadece ithal damattır, inşa ettiği kişiliği silinmiştir. Evlilik yoluyla göç eden erkek dil öğrenip, yeni bir mesleğe sahip olarak ilk erginlenmesini tekrar gerçekleştirmek durumundadır.

Evlenme ritüellerinin bir parçası olarak gelin görmeye gitmek, kuşaktan kuşağa aktarılmaktayken, ithal damatlardan Sadık (KK11), *"Karımın akrabaları gelin görmeye gelir gibi beni görmeye geldiler, süzdüler, incelediler"* demiştir. Sadık'ın anlatısı, ithal damadın yeni toplumsal çevresi tarafından gözlemlenen, değerlendirilen ve yeniden konumlandırılan bir özne haline geldiğini göstermektedir.

Burada Kan Turalı Sendromu, Kan Turalı anlatısındaki bütün olayların veya evlilik biçiminin modern evliliklerde birebir karşılık bulduğu iddiasına dayanmamaktadır. Bir anlatının sendromik bir modele dönüştürülmesinde belirleyici olan, anlatının bütün unsurlarının sonraki örneklerde tekrarlanması değil, anlatıda belirginleşen davranış örüntülerinin farklı toplumsal bağlamlarda yeniden üretilebilmesidir. Selcen Hatun'un Kan Turalı'nın bulunduğu yere gitmesi; kadının mutlaka erkeğin ailesinin yanına yerleşmesini gerektiren bir ölçüt olarak kabul edilirse, kavramın farklı evlilik ve yaşam biçimlerine uygulanabilirliği sınırlandırılmış olur. Nitekim günümüz evlilik pratiklerinin geleneksel evlilik biçimlerinden farklılaşarak dönüşüm geçirdiği açıktır. Nişan ve düğünlerin farklı mekânlarda gerçekleştirilmesi, eşlerin evlilik sonrasında ayrı bir hane kurmaları, mesleklerini icra ettikleri yere yerleşmeleri ve evlilik kararlarının ailelerden ziyade bireysel tercihler üzerinden şekillenmesi, bu dönüşümün göstergeleridir. Oysa burada Kan Turalı anlatısı, sendromun bütün koşullarını belirleyen kapalı bir model değil, belirli bir davranış örüntüsünü görünür kılan kültürel bir örnek olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda Kan Turalı Sendromu, özellikle erkeğin kendisinden üstün niteliklere sahip bir kadınla kurduğu ilişkide karşılaştığı statü, erkeklik, benlik ve uyum süreçlerini açıklamak üzere kullanılmaktadır. Bu üstünlük; o çağda ata daha iyi binmek, oku daha uzağa atmak… olabilirken, günümüzde eğitim, meslek, zenginlik, güzellik, daha iyi koşullara sahip olmak, daha iyi dil bilmek… gibi nitelikler olabilir. Dolayısıyla bu çalışmada Kan Turalı anlatısındaki evlilik biçimi ile günümüz ithal damat evlilikleri arasında bütünsel bir özdeşlik kurulmamaktadır. Asıl mesele, anlatının belirli bir davranış örüntüsünün modern toplumsal koşullarda nasıl yeniden üretildiğidir.

3. Kültürel Yas, Eril Kimlik ve İthal Damadın Kan Turalı Sendromu

Kan Turalı Hikâyesinde iki erginlenme, sırayla gerçekleşir. İthal damat, Kan Turalı sendromu süreçlerini yaşarken, erginlenme aşamalarının sıralaması yoktur. Zamansal anlamda iki erginlenme sınavını aynı anda geçmek zorunda kalabilir ya da erginlenmelerin sadece birini gerçekleştirebilir ya da hiçbir şekilde erginlenmeyebilir. Birey olarak toplum ve kendi içinde kimliğini konumlandırması sürecini, evlilik sonrası göç geldiği ülkede tekrar gerçekleştirme zorunluluğu ile ikinci olarak kendinden güçlü bir kadınla evlilik sonrası ortaya çıkan özgüven sarsıntısı, yetersizlik duygusu ve bastırılmış kıskançlık gibi duygularla yüzleşmesi sonucu gelişen davranışsal krizleri aşması; aynı zaman dilimindedir. Zamansal sıralama olmadan ithal damadın iki erginlenmesinden biri "kültürel yas"ı atlatma evresi, diğeri "eril kimlik" ile olan yüzleşme sürecini tamamlaması olarak sınıflandırılabilir. Kültürel uyum sürecinde "Kültürel Yas"[3] (culture grief/ cultural bereavement/ deuil culturel) fenomeni gözlemlenebilir. "Kültürel yas, göçmen bireyin ya da topluluğun, göç sonrası sosyal yapılarını, kültürel değerlerini ve kimliğini yitirmesinden doğan bir anlam kaybı ve yas sürecidir" (Eisenbruch 1991:1439). Bu kavram, bireyin kendi kültürel kimliğini kısmen veya tamamen kaybettiğinde yaşadığı psikolojik sıkıntıları ifade eder. Eisenbruch (1991), kültürel yası incelerken özellikle şu üç unsur öne çıkarır: Dilsel ve ritüelistik kayıplar (ör. bayram,

cenaze, evlilik), topluluk bağlarının kopması (akrabalık, komşuluk), bireyin geçmiş kimliğine dair imgelerle duygusal bağlarını yitirmesi.

Kültürel yas, yalnızca geçmişe özlem değil; bireyin değer sisteminde, aidiyet bağlarında ve kimlik yapısında yaşadığı bir çözülmedir. İthal damat, yalnızca başka bir coğrafyadan gelmemekte; aynı zamanda başka bir zaman ve kültürel anlam evreninden taşınmaktadır. Fransa'daki göç ortamı içinde bu erkek, ekonomik olarak bağımlı hâle gelmekte, dilsel olarak izole olmakta, toplumsal olarak da "güçsüz" bir konuma itilmektedir. Erginlenme aşamalarından birini gerçekleştirebilmek için kültürel yas sürecini olumlu bir şekilde sonuçlandırmalıdır. Bunun için ekonomik olarak bağımsız olmalı, dili öğrenip refakatçı eşe ihtiyaç duymamalı, kimliğini konumlandırıp anlam kaybı yaşadığı unsurları ortadan kaldırmalı yeni anlam dünyası oluşturmalıdır.

Kendisi de ithal damat olarak Fransa'ya gelen sonra da eşi ve çocuklarıyla Türkiye'ye dönen Ayhan (KK16) ithal damat durumuyla ilgili gözlemlerini genelleyerek şöyle anlatmıştır:

> Almanya, Belçika, Fransa gibi ülkelerde lüks olmayan arabayla köye geliyor çoban, vaaay kahveye geliyor. Bir rüya bir masal gibi… yaşadığı yeri anlatıyor. Adam da oraya gitmeyi hayal ediyor. Adam almayacağı çirkin gördüğü kızı, potansiyel kurtarıcı, kurtuluş olarak görüyor, dolayısıyla evleniyorlar. Sonra dram oluyor. Hikâye şu: Adam huyunu suyunu bilmediği, heyecanlanmadığı biriyle kurtuluş için evleniyor, uzakta bilmiyor nasıl bir hayat bekliyor. Kadın çalışıyor, onu babasının evine götürüyor. İlk hafta anlamadan geçiyor, eşin işe gidiyor, takılıyorsun. Kendini ilk derneğe kahveye atıyorsun. Korkunç denizde bir tekne gibi. Aynı bir çocuk gibi valiliğe götürüyor. Adam orada bir figür. Cebindeki para bitiyor. Bari gel inşaatta çalış diyor kayınpeder… (KK16)

"Kadının burada doğmuş olması ya da erken yaşta Fransa'ya göç etmiş olması; eğitim görmüş, dil öğrenmiş, çalışma hayatına katılmış, hukuki haklarının farkında biri olması anlamına gelir. Erkek ise çoğu zaman Fransızcaya yeterince hâkim olmayan, mesleki yeterlilikte zorluk yaşayan, oturum ve vatandaşlık süreci için evliliği bir 'fırsat' gibi gören biri konumundadır" (Gökalp 1994: 447). Kadının bu avantajları, evlilik ilişkilerinde güç asimetrilerine neden olmakta; kadınların karar verici konuma geçtiği durumlar, geleneksel erkeklik algısını sarsmaktadır. Bu eşitsizlik hâli, zamanla erkek açısından yetersizlik hissine, olumsuz benlik algısı ve baskın kültür içinde eriyememeye dönüşür. İşte bu noktada "Kan Turalı Sendromu" devreye girmektedir. Bu durum, Kan Turalı örneğinde olduğu gibi, "Ben düşmanı yenemedim, Selcen Hatun beni kurtardı mı diyeceğim" kaygısıyla simgelenmektedir. Ayrıca ithal damatların daha çok Türkiye'deki yakın akrabalardan seçilmesi sonucu erkeğin; hem göçmen olarak içine geldiği Türk toplumu hem de içinden çıktığı Türkiye'deki aile, akraba, tanıdık topluluğu için açıklamalar yapma, kendini kanıtlama, erkeklik rolünü gösterme kaygısı hissettiği saptanmıştır. Bu duruma Âşık Mehmet Ali Akçınar'ın "İthal Damat" adlı şiirinden bir örnek verilebilir: *Erkek gelin gelir, kadınsa köle/ Bundan daha yeğdir muhannet bile/ Geri dönüp gitsen düşersin dile/ Sen kendi haline şaşarsın oğul* (URL1.)

Altay Manço *Turcs en Europe: L'heure de l'élargissement (Avrupa'da Türkler: Genişleme Süreci)* başlıklı kitabında bir görüşmesini şöyle aktarır: "Ali, damadı Vedat hakkında şöyle söylemiştir: *Zamanla Vedat daha az düzenli ve benim hoşuma gitmeyecek kadar verimsiz hale geldi. Bunu kendisine söylediğimde, 'Kayınpederimin emriyle ofis sandalyelerindeki sakızları temizlemek için okumadın ben' diye cevap verdi. Bir gün, işe gelmeyi tamamen bıraktı*." (2006: 24). Bu örnek, damat olarak Türkiye'de alınan eğitimin, kayın aileler[4] nazarında bir öneminin olmadığını gösterir. Damadın önceki inşa ettiği kişiliğin eş, kayın aile ya da yerel halk tarafından yok sayılmasının, ithal damat

üzerinde psikolojik şiddet oluşturduğu ve bunun sonucu azımsanmayacak sayıda boşanmanın, kavgaların, şiddet olaylarının gerçekleştiği tespit edilmiştir. İthal damat olarak 1995'te Fransa'ya göç eden Özcan (KK15) şöyle bir anısını dile getirmiştir: *"Düğünlerde takı takıyorum, 'Özcan Ustadan şu kadar para' diye anons etmiyorlar. Musa'nın damadından diye anons ediyorlar. Bir gün canıma tak etti, bastıra bastıra söyledim. Özcan ustadan diyeceksiniz dedim, artık öyle söylüyorlar*. Kayın aileye gelen damadın, birey olarak ya da kendi babasının adıyla, lakabıyla değil damat olarak kimliklendirilmesi çoğunluktadır. Erkek, artık Kamil'in oğlu olarak anılmaz, Mehmet'in damadı olarak anılır. Oysa geleneksel bağlamda evlenene dek yetiştiği kodlarda erkek, atasının adıyla ya da kendi sanıyla anılırdı.

1990'da ithal damatla evlenen İlknur (KK8) eşi için şöyle bir ifade kullanmıştır: *Biz ona hiç ithal damatlık yaşatmadık*. Bu cümlenin içindeki "biz" sözcüğü kadını ve ailesini kapsamaktadır, farkında olmadan bir ayrıştırma mevcut olduğu düşünülmektedir ve "ithal damatlık yaşatmak" ifadesi ithal damatların neler yaşadığına dair, Fransa'daki göçmen Türk toplumunun deneyimlerinin olduğunu göstermektedir. İthal damat olarak 1989'da Fransa'ya göç eden Burak (KK10) kayınpederi ile asla aynı evde yaşamadığını anlatmıştır ama aynı şehir de mi oturuyorsunuz sorusunu sorduğumuzda *aynı apartmanda biz 15. katta oturuyoruz onlar 16. katta* cevabını vermiştir. 1999'da ithal damat olarak Fransa'ya göç eden Umut (KK12): *Karımın ailesi beni asla ezme*di, *çünkü ezmelerine fırsat vermeden her denileni yaptım* ifadesini kullanmıştır. 2005 yılında Fransa'ya ithal damat olarak göç eden Vural (KK13) başından geçen bir olayı anlatmıştır: *Eski karım, her kavgada onun sayesinde oturum kartımın olduğunu söylüyordu. Ben de oturum kartımın olduğu sayfayı aldım yırttım önüne attım, o gün evi terk ettim.* Derlemeler sırasında ithal damatların eşleri ya da eşlerinin aileleri tarafından psikolojik şiddete uğradıklarına dair söylemleri olmuştur (KK14, KK17). "Oturum kartı"nın özellikle kadın ve erkek arasındaki "sayemde-sayende" tartışmalarına yol açtığı saptanmıştır. Kan Turalı Hikâyesinde Selcen Hatun Kan Turalı'yı kurtardığında bu durumu mütevazı bir şekilde böbürlenmeden erginlenmesini yaşamıştı. İthal damatların eşleri için de erginlenme sınavı oturum kartı, dil yetkinliği ve maaş fazlalığı… gibi eşlerinden üstün olan yönlerini kibirlenme konusu yapmamaları, erkeklerin de bu durumlar karşısında kompleks yapmamaları erginlenmelerini gösterir. İthal damat olarak 2001'de Fransa'ya yerleşen Kaya (KK17), *Karım sağ olsun her işimizi görür, çocuklarımızın okullarını, kağıt kürek işlerimizi, doktor randevularımızı halleder, onun sayesinde ben işimin patronu oldum, inşaat şirketi kurdum* ifadelerini kullanmıştır. Erginlenmeyi sağlamış erkekler derlemeler sırasında eşlerini överken, eşlerinin her şeyi onların adına üstlenmesinden rahatsız olan erkeklerin sayısının çokluğu dikkate değerdir. Örneğin 2011'de Fransa'ya ithal damat olarak gelen Murat (KK18), *buraya geldikten sonra ben kendimi bir biblo bir süs eşyası ve kendimi seçilmiş kurbanlık, kurbanda kesilecek bir hayvan gibi gördüm* demiştir.

Bu tür evliliklerde kadınlar göç alan ülkenin dilini, iş gücünü ve kültürel kodlarını daha iyi bildikleri için toplumsal avantajlara sahiptirler. "Göç edilen ülkede, kadının sosyal birikiminin güçlü olması, evlilik içindeki güç dengesini dönüştürmektedir" (Tapia 2004: 128). Fransa'ya evlilik yoluyla gelen ithal damatlar, çoğunlukla sosyal çevre, dil yeterliliği ve hukuki statü açısından eşlerinden daha zayıf konumdadır. Oysa Türk geleneklerinde erkeğe eşinden daha fazla çalışma, evi geçindirme rolünün yüklendiği bilinmektedir. Kadının yüklenen roller arasında eşine göre daha çok para kazanması gelenekte bulunmamaktadır.

Geleneksel toplumlarda erkeklik statüsü, ekonomik sağlayıcılık ve aile liderliği gibi unsurlarla şekillenir. Bu hegemonik erkeklik olarak da yorumlanabilir. Duman'a göre

şöyle hegemonik erkeklik en genel manasıyla toplumsal bir realite olan ataerkil düzenin temsilcisi olan idealize edilmiş "üst", "kural koyucu" cinsiyet modelidir (Duman 2024:166). Ancak yeni toplumda, özellikle ataerkil toplum yapısının hâkim olduğu kültürlerden gelen damatlar farklı cinsiyet rolleriyle karşılaşarak kendi erkeklik algılarıyla çatışmaya girebilirler. Göçmen erkek, tıpkı Kan Turalı'nın Selcen Hatunun başarısı karşısında yaşadığı içsel çatışma gibi eşinin başarılarını "kendi başarısızlığı" olarak deneyimleyebilmektedir.

Eşinin güçlü yönlerini takdir etmek ya da onları tehdit olarak görmek, erkek için ikinci bir erginlenme sınavıdır. Eril kimliğin yeniden kurulduğu bu evliliklerde, Kan Turalı'nın düştüğü çıkmazda olduğu gibi, erkek bir tür "yenilgi" yaşamaktadır. Evliliği gerçekleştirmek için başlangıçta kabul edilen kadın üstünlüğü (örneğin dil becerisi, vatandaşlık, ekonomik özgürlük) zamanla kıskanılmakta, bastırılmak istenmekte ve bu da eşinin çalışmasına karşı çıkmak, eşini aşağılamak, ailesi ile görüştürmemek, aldatmak, eşine fiziksel ve psikolojik şiddet uygulamak gibi çeşitli davranışsal sorunlara dönüşmektedir. "Günümüz erkekleri arasında eşlerini, nişanlılarını, sevgililerini veya ilgi göremedikleri kadınları öldürmelerinin, dövmelerinin veya kötü davranmalarının öncelikli sebebi, muhtemeldir ki Kan Turalı gibi hayat sınavlarını kazanarak elde edilmiş bir erginlenme öykülerinin yokluğudur" (Oğuz 2023). Erginlenememiş ithal damat ile evli olan kadınların anlattıkları dikkate değerdir.

Aylin (KK3, Evlilik yılı: 1999): *Eşimi götürüp otobüs durağında işte otobüse bindiriyordum. Aynı çocuklarla ilgilenir gibi ilgileniyorsun. Hem kendim hayatı yeni öğreniyordum aslında. Hem de onun sorumluluğunu çekiyordum yani taşıyordum üstümde. Eşim her tartışmamızda senin yüzünden geldim der, onun Türkiye özlemiyle kıyaslandım hep, bu beni çok yordu.*

Selin (KK1, Evlilik yılı: 2012): *Bizi aileler tanıştırdı. Eşim; babamın teyzesinin yeğeni. Geldiğinde dil bilmediği için devreye ben giriyordum, istemiyordu erkek olduğu için her şeyi kendi yapmak istiyordu çalışmamı istemiyordu. Çocuklar büyüdü hâlâ da çalışmama izin vermiyor.*

Şermin (KK19, Evlilik yılı: 2003): *İstanbullu erkekler yurtdışına nasıl gidebiliriz diye konuşuyorlarmış, ben bunu bilmiyordum. 2003'te evlendik 2006'da boşandık. Bir arkadaşımın annesi "sağımlı inek" olduğumu söylerdi. Eski eşim için "İstanbul çocuğu" sözünü söylerdi, uyanık anlamında. Aldattığını hissettim. Bir gün sordum önce evet dedi sonra hayır dedi. İyi bir insandı ama öfke kontrol problemi vardı.* Kaynak kişilerden iki kadın daha fiziksel ve psikolojik şiddet yüzünden ayrıldıklarını belirtmişlerdir (KK4, KK20).

Sare (KK2, Evlilik yılı 1990): *Türkiye'den birini getirdim, uzaktan akrabamızdı. Yani 15,16 yaşındaydım izine giderdik. Halbuki sevme falan değilmiş. Fransa içinmiş. Kağıdını aldıktan sonra adam yani hiç seven biri gibi davranmıyordu. Bütün çocukların sorumluluğu bende, evin sorumluluğu bende. Çalışmamı istemedi. Zaten ben de çocuklardan kağıt işlerinden yetiştiremiyordum. Mesela benim annem, babam, kardeşlerim, yeğenlerim rahat evime gelemiyor. Yani sen 2025'te bu hayatı yaşa Avrupa'da. Adamı getir, işçi et. Sonra senin ailene yasak. Ateş kıvama geldi, hamur bitti, kocam kıvama geldi, ömür bitti diye bir söz var. Öyle işte benim hayatım.*

Vuslat (KK5, Evlilik yılı:1991): *Çok camlarda bekledim. Zaten diskotek hayatı varmışmış da bir evlendikten sonra hemen gitmiyordu zaten. Sonra ortaya çıktı. Türkiye'de de öyleymişmiş. Yani alkol hayatı çocuktan başlamış. Bir ara işte böyle diskoteğe gitmek istedi. Ben kapıya yaslandım, salmadım. Ondan sonra da ayakkabının*

topuğunu kafama vurdu. Kafam delindi. Kanlar yüzünden akmaya başlayınca korktu bu sefer. O dönemden sonra gitmedi galiba fazla.

Oğuz'un da belirttiği gibi "Eğer kadına yönelik şiddete başvuran erkekler, toplumun onayladığı biçimlerde erginlenmiş olduklarını düşünseler, muhatap oldukları kadınlarla konuşma, müzakere etme ve sonunda ikna olma veya ikna etme gibi insani süreçler yaşayabilirlerdi" (2023).

Görüşmelerde, eşleri ile başlarda çatışma yaşadıklarını ama şu an mutlu olduklarını belirten kadınlar da olmuştur (KK6, KK7, KK9). Kerime (KK6), eşinin olgunluğunu anlatırken, Nurdaniye (KK7) ve Zeren (KK9), bunun için kendilerinin verdiği mücadeleleri anlatmıştır.

Sonuç

Kanlı Koca oğlu Kan Turalı hikâyesinde erkek ve kadın kahramanların iki aşamalı erginlenme süreci, modern göç bağlamında yeniden yorumlandığında şu sonuçlara ulaşılmaktadır: Kadınların ilk erginlenmeleri, Fransa'daki sosyal yaşama entegre olmalarıyla (eğitim, iş, dil, vatandaşlık) gerçekleşmiştir. İkinci erginlenmeleri ise geleneksel erkekliği örselemeden ilişkiyi sürdürebilmeleriyle bağlantılıdır. Erkeklerin ilk erginlenmeleri, Fransa'ya geldiklerinde kişi silinmesi sonucu tekrar erginlenmelerine ve bu erginlenme kültürel yası atlatmalarına kişiliklerini tekrar konumlandırmalarına bağlıdır. İkinci erginlenmeleri ise kadının başarısını kabullenip onunla eşit ilişki kurma becerilerini geliştirmeleriyle mümkündür. Öcal Oğuz'un ifadesiyle "Bütün erkeklerde var olabilecek başarılı eşin gerisine düşme biçiminde kendini gösteren Kan Turalı Sendromunu yenmenin yegâne yolu ise erginlenmiş olmaktır (2023). Erginlenmenin gerçekleşemediği durumlarda kadının başarısı karşısında duyulan tehdit duygusunun, zamanla duygusal uzaklaşma, psikolojik ve fizyolojik şiddet veya boşanma ile sonuçlandığı gözlemlenmiştir.

"Kan Turalı Sendromu", göç toplumlarında cinsiyet, güç, kimlik ve aidiyet eksenlerinde yaşanan kırılmaları anlamak için güçlü bir metafor sunmaktadır. Dede Korkut hikâyelerinde geçen bu ikili sınav sistemi, modern evliliklerde de geçerliliğini korumakta; hem kadın hem erkeğin ruhsal ve toplumsal olarak "erginlenmesi" gerektiğini hatırlatmaktadır. Buradan hareketle, bu çalışma, halk bilimi çerçevesinde görüşmelerden elde edilen nitel verileri Kan Turalı Sendromu üzerinden etnopsikiyatrik bir perspektifle tartışmakta, Kan Turalı Sendromu'nu çağdaş kültürel bir sendrom olarak değerlendirmektedir.

Toplumsal ve bireysel travmaların, kültürel kodlarla bağı bulunabilir. Bu çalışmada elde edilen bulgular, günümüz bireysel ve sosyal krizleri anlamlandırmada halk anlatılarının, kültürel kodların anlam haritası vazifesi gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu bağlamda bu çalışma, disiplinler arası çalışmalara yeni katkılar sağlayabilir. Bu bulgular, hem "Kan Turalı Sendromu"nun çağdaş bir belirge olarak mevcudiyetini göstermekte hem de halk anlatılarının toplumsal gerçekliği anlamada nasıl işlevsel olabileceğini ortaya koymaktadır.

Kadın erkek ilişkileri her dönem tartışılan, dönüşen, güncelliğini koruyan, bireylerin tüm hayatını etkileyen konular arasındadır. Kadın cinayetlerinin, kadınlara yönelik şiddet olaylarının arttığı bu dönemde Kan Turalı sendromuna dair yeni çalışmalar yapılması ve bu sendromun psikoloji, psikiyatri terminolojisinde yer alması elzemdir. Kan Turalı sendromuna dair bulguların farklı milletlerde ataerkil aile yapısına sahip ailelerde de görülebileceği, bundan dolayı bu terimin evrensel anlamda psikoloji, etnopsikiloji/etnopsikiyatri, antropoloji vb. gibi pek çok alanda araştırmalara konu olacağı, bu adlandırmanın evrensel bilim literatüründe ve Fransız etnopsikiyatri ekolüne

yakın bakış açısına sahip ICD-11 (International Classification of Diseases) sınıflandırmasında yer alacağı ön görülmektedir.

Fransa'da erken çocukluktan ergenliğe kadar farklı yaş grupları için oluşturulmuş psikoloji ve psikiyatri merkezlerine zorunlu olarak yönlendirilen çocukların önemli bir bölümü göçmen ailelerin çocuklarıdır. Bu merkezlerde çalışan uzmanların, göçmen aile yapıları ve sendromlar hakkında bilgi sahibi olmaları, çocuklara ve ailelere yaklaşımlarını doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda çalışma, doğrudan uygulama alanı olan güncel bir ihtiyaca karşılık gelmektedir.

Bu sendrom, soyut bir kuramsal önerme değil; günümüz hayatına dokunan, sahada karşılığı olan bir kavramsallaştırmadır. Bu çalışma, Kan Turalı Sendromu'nun hem Türkiye'de hem Fransa'da psikoloji, psikiyatri, halkbilimi ve sosyal bilimler alanında daha geniş bir tartışmaya açılmasını gerekli ve değerli görmektedir. Sendromun, akademik dergiler kadar uygulayıcı alanlara, ruh sağlığı ile ilgili meslek sahiplerine ve kamuoyuna da ulaşması, halkbiliminin toplumsal işlevi açısından önem taşımaktadır.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.
ETİK KOMİTE ONAYI: Bu çalışma için Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Komisyonunun 8.06.2025 tarih ve 06 sayılı toplantısında onay alınmıştır.
FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.
ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

NOTLAR

1. Bazı kaynaklar Kan Turalı'yı Jung'a göre psikolik açıdan arketipsel bağlamda ele almıştır. Bkz: EGE Fatih Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Anlatısının Arketipsel Sembo-lizm Bağlamında İncelenmesi, Dede Korkut Okumaları, Editör Ramazan Korkmaz, Istanbul 2016
2. Bkz:Erdoğan, M. (2020). Dede Korkut hikâyelerinden Kanlı Koca oğlu Kan Turalı hikâyesinin arketipsel sembolizm açısından çözümlenmesi. Bartın Üniversitesi Edebi-yat Fakültesi Dergisi, 5(1), 57–74
3. Hikâyeyi daha ayrıntılı okumak için bkz: Tezcan, S., Boeschoten, H. (2023). Dede Korkut Oğuznameleri (7. baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
4. Kültürel Yas: "Kültürel Yas" kavramı transkültürel psikiyatri ve etnopsikiyatri litera-türünde oldukça önemli bir yer tutar. "Kültürel yas" kavramı ilk olarak Paul T. P. Wong ve John W. Berry gibi isimlerin kültürlerarası psikoloji çalışmaları ile ortaya çıkmış, ardından Derald Wing Sue, Marie-Rose Moro, Transcultural Psychiatry çevresi ve Eti-enne G. Krug gibi araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir.
5. Kültürel yas konusunda önemli görülen araştırmalar:
6. Moro, M. R. (2002). Enfants d'ici, venus d'ailleurs: grandir en France (pp. 55–61). Par-is: La Découverte.
7. Fassin, D. (2007). Les politiques de la souffrance (pp. 110–113). Paris: La Découverte.
8. "Kayın aile" ifadesi; evlilikte kadın için erkeğin ailesini, erkek için kadının ailesini tanımlamak üzere tarafımızca üretilmiştir.

KAYNAK KİŞİLER

KK1: Selin, 29, Bordeaux, 2023.
KK2: Sare, 51, Yozgat, 2025.
KK3:Aylin, 46, Ardahan, 2025.
KK4: Gülsüm, 42, Lorraine, 2023.
KK5: Vuslat, 48, Isparta,2025.
KK6: Kerime, 44, Isparta,2024.
KK7: Nurdaniye, 39, Trabzon, 2024.
KK8: İlknur , 47, Samsun, 2024.
KK9: Zeren, 49, Sivas, 2024.
KK10:Burak, 54, Samsun,2024.
KK11: Sadık, 41, Ardahan,2023.
KK12: Umut, 47, Ardahan, 2025.
KK13: Vural, 43, Kahramanmaraş, 2025.
KK14: Sedat , 38 , Muş, 2025.
KK15: Özcan, 49, Denizli, 2024.
KK16: Ayhan ,46, Ankara, 2024.
KK17: Kaya, 45, Afyon, 2023.

KK18: Murat, 35, Antalya, 2023.
KK19: Şermin, 44, Metz, 2023.
KK20: Sena, 39, Paris, 2024.

KAYNAKÇA

Campbell, J. Kahramanın Sonsuz Yolculuğu (Çev. S. Gürses). İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2013.
Canat, C. Les voyages solitaires de la Turquie à la France: Un exil d'espérance. Elytis, 2021.
Çalış Minkan F. Âşıklık geleneğinde 'ithal damat' ve 'ithal gelin' kavramları üzerine bir inceleme. I. Uluslararası Bilim, Sanat ve Toplumda Âşıklık Geleneği -Âşık Veysel- Sempozyumu. 21-23 Mart 2024. Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları No: 04. (208-217), 2024.
Duman, M. Mitten halk hikâyesine Türk halk anlatılarında hegemonik erkekliğin dönüşümü. TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. 10. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Ankara 164-180, 2024.
Duymaz, A. Dede Korkut Kitabı'nda Alplığa Geçiş ve Topluma Katılma Törenleri Üzerine Bir Değerlendirme. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten, 46(1998/1), 39-50, 1998.
Duymaz, A. "Kanturalı Boyundaki Bazı Motif ve Unsurlar Üzerine." Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, 8., 360-386, 1999.
Eisenbruch, M. From post-traumatic stress disorder to cultural bereavement: Diagnosis of Southeast Asian refugees. Social Science & Medicine, 33(6), 673–680, 1991.
Eliade, M. İnisiyasyon, Âyinler, Gizli Cemiyetler (Çev. A. Meral). Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2022.
Gökalp, A. Mariage de parents: Entre l'échange généralisé et le mariage parallèle. Le cas de la Turquie. In P. Bonte (Ed.), Épouser au plus proche (433–440). EHESS, 1994.
Irmak Y. Batı Avrupa Türk Âşıklık Geleneği'nde Erzurumlu Ozan Çelebi ve Şiirleri. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 14, (Güz 2017): 7-14.
Irmak, Y., Taş, E. Tersine dönen bir evlilik modeli olarak Sakarya'da damat alma geleneği ve psikolojik etkileri. Millî Folklor 96: 216–228, 2012.
Manço, A. A. (2006). Turcs en Europe: L'heure de l'élargissement. L'Harmattan.
Oğuz, Ö. Kan Turalı Sendromu, 2023. [Facebook gönderisi]. https://www.facebook.com/ocal.oguz.3/posts/pfbid0X9c7jgqK4Rm3c2E5STqvMnWKf6nyTzCwPBCk9LTQvJDL2gfSx61hZR4QMGgM3NATl (Erişim Tarihi: 7 Ocak 2023)
Özçelik, M., Başkök, K. "Dede Korkut Hikâyelerinde Erginlenme ve Uruz Örneği." Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 195–216, 2020.
Tapia, S. Familles transnationales et reconfigurations identitaires chez les Turcs de France. Revue Européenne des Migrations Internationales, 20(1), 123–144, 2004.
Taş, E. Les alliances renversées Souffrances des gendres dans les migrations matrimoniales turques. Presses Acadéemiques Francophones, 2014.
Tezcan, S., Boeschoten, H. (2023). Dede Korkut Oğuznameleri (7. baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
Turner, V. Ritüel Süreç: Yapı ve Anti-Yapı (Çev. İ. Kıraç). İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2020.
URL 1: Âşık Mehmet Ali Akçına, "İthal Damat", https://www.antoloji.com/ithal-damat-2-siiri/ Erişim tarihi:15.03.2024.
Van Gennep, A. Geçiş Ritleri (Çev. H. Demir). İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2016.